

Diplomatski zvezek

Januar 2024

št. 4

Skupinska fotografija sodelujočih na 27. posvetu slovenske diplomacije, Brdo pri Kranju, 17.- 19. december 2023
Avtor: MZEZ

UVODNIK

Drage bralke, dragi bralci,

Ko se 1. januarja zbudimo v novo leto, vedno znova ugotovimo, da se ni spremenilo prav nič. Navadno le datum. V diplomaciji si takšnega razmišljanja ne moremo privoščiti, saj so spremembe v svetu nenehne. Ker se zdi, da so vedno hitrejše, je toliko pomembnejše, da jih pravočasno zaznavamo – tudi tiste neznatne. Povezovati te zaznave z znanjem, ki ga posedujemo, in z dokumenti, ki že obstajajo, je umetnost diplomacije.

O tej temi tokrat v svojem prispevku razmišlja naš vodja kabineta. In veliko te umetnosti bomo potrebovali v naslednjih dveh letih, ko bo Slovenija sedela za mizo v Varnostnem svetu OZN. Skupaj s posebnim prispevkom o tem objavljamo tudi prioritete našega delovanja. Prioritete in usmerjeno delovanje so del izgradnje prepoznavnosti; trudili se bomo, da bo slovenska prepoznavnost še rasla. Enako velja tudi za področje okolja in vode, o čemer si lahko, poleg drugega, preberete v prispevku naše posebne odposlanke za podnebno diplomacijo na dubajskem COP28.

Konec novembra je bila uspešno izvedena 5. mednarodna konferenca Dnevi Latinske Amerike in Karibov, ki krepi sodelovanje s Slovenijo, medsebojno (s)poznavanje in promovira področja slovenske odličnosti. Z nekaj te smo lansko leto uspehov uokvirili s prav tako uspešnim 27. diplomatskim posvetom. BSF poroča z novembrskega Konklava – konference o prihodnosti Evrope. Tokrat vam predstavljamo tudi zgodovino sedeža MZEZ, Mladiko, in drobec iz dejavnosti naših kolegov v Clevelandu.

Naj bo 2024 lepo in uspešno, polno dobrih sprememb in kakovostnih izzivov!

Veleposlanica Sabina Stadler Repnik, urednica

“

V letu 2023 je slovenska diplomacija pokazala, da ima pravi odnos in da zmore.

Tanja Fajon
ministrica za zunanje in evropske zadeve

”

VSEBINA

- Prezmem mandata nestalne članice VS OZN
- COP28
- 27. posvet slovenske diplomacije
- Leta preizkušenj
- Blejski strateški forum
- Bilo je...
- DKP - tokrat izbrano
- Zadnja stran

SLOVENIJA PREVZELA VLOGO NESTALNE ČLANICE VARNOSTNEGA SVETA ZDRUŽENIH NARODOV

S 1. januarjem 2024 je Slovenija za dve leti postala članica Varnostnega sveta OZN, ki ga Ustanovna listina OZN določa kot primarno odgovorno telo za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti. Ta Varnostni svet je zelo drugačen od tistega, v katerem je bila Slovenija nazadnje ob koncu 90. let prejšnjega stoletja.

Globalna realnost je drugačna in to se odraža tudi v OZN. Nova in vedno bolj kompleksna krizna žarišča, spremembe v ravnovesju globalnih in regionalnih sil, številne grožnje, ki jih povzroča človek – od podnebnih sprememb do tihotapljenja orožja, hudih oblik kriminala in krize prehranske varnosti – ustvarjajo pesimistično podobo. Varnostni svet je ob tem, zlasti po ruski agresiji v Ukrajini, vedno bolj paraliziran, nesposoben odločati, nesposoben poenotiti se okoli predlaganih rešitev, tudi ob najhujših krizah. Hamasov napad v Izraelu in posledično izraelska vojna v Gazi sta dobra pokazatelja prav tega. Zdi se, da si države članice bolj kot za reševanje kriz prizadevajo za zastopanje in obrambo lastnih stališč.

A optimizem ostaja in občasno ga je zaznati, vsekakor pa je nujen. Vsi si želimo uspeha misije MSS (Multinational Security Support) na Haitiju. Če bo misija uspešna, bi lahko postala zgled tudi za druga tovrstna prizadevanja v svetu. Članice so zaenkrat enotne pri zaskrbljenosti nad pravicami žensk in deklic v Afganistanu, pri spodbudah Iraku, da nadaljuje po zastavljeni poti in z izvajanjem reform, stojijo ob strani Kolumbiji pri izvajanju mirovnega sporazuma.

Zdi se, da je sta za recept ključni dve sestavini: pripravljenost članic, da se namesto na svoja stališča osredotočijo na krizo in na to, kako jo lahko skupaj rešijo, ter (ponovna) vzpostavitev zaupanja med članicami.

Slovenija v Varnostni svet vstopa predvsem z iskreno željo sodelovati pri iskanju rešitev. Ne želi biti med tistimi, ki bodo zaradi lastnih interesov, ali še slabše, interesov drugih, zanemarile posebno vlogo in odgovornost, ki jo imajo kot članice. Med izvoljenimi članicami želi biti država, ki se bo trudila za doseganje sprejemljivih rešitev – takih, ki bodo v prvi vrsti koristile prebivalstvu na kriznih območjih. Slovenija podpira intenzivnejšo uporabo VI. poglavja Ustanovne listine OZN, saj verjame v preventivno diplomacijo in ukrepe za mirno reševanje sporov. Alternativa je veliko dražja – v vseh pomenih te besede. Ohranjanje življenj pa sploh nima cene.

V treh mesecih, ko je bila Slovenija opazovalka in je sodelovala na zasedanjih, tudi na zaprtih konzultacijah, je imela ekipa Stalnega predstavništva RS pri Združenih narodih možnost dodobra spoznati delovne metode na vseh vrstah zasedanj, delovanje in odnose med predstavniki istih predstavništev, delovanje in vlogo sekretariata, predvsem pa dinamiko med članicami. Udeležila se je številnih izobraževanj in usposabljanj, med drugim je bila tudi na dvodnevem posvetu članic in bodočih članic, kjer je bila večina časa namenjena delovnim metodam.

Francija je, kot to običajno naredijo stalne članice, pripravila nekoliko lažji program za uvod v leto 2024 in ni načrtovala posebnih dogodkov. Namesto tega bo odprto zasedanje o Bližnjem vzhodu, ki se obravnava četrtno, dvignila na ministrsko raven. Glede na dogajanje v regiji je pričakovati velik odziv ministrov.

Predsedovanje Varnostnemu svetu je poseben in izjemno zahteven izziv, saj je predsedujoča država odgovorna za veliko več, kot je videti na prvi pogled. Poleg oblikovanja programa mora za vsa zasedanja pridobiti sodelujoče, vključno s predstavniki nevladnih organizacij s kriznih območij, po možnosti postopkovno brežhibno izpeljati zasedanje in čim bolj konstruktivno pomagati članicam.

Vse to zahteva zelo dobre in pravočasne priprave, pogovore s številnimi delegati, vodji misij, sekretariatom, nevladnimi krogi, prestolnico in drugimi. Seveda ob zavedanju, da se vmes vedno lahko zgodi kaj, kar zahteva nujno ukrepanje. Predvsem pa zahteva vizijo, kaj je tisto, kar želi Slovenija pustiti kot pečat v tem delu. Po čem želimo, da si naše predsedovanje zapomnijo druge države članice in širše članstvo OZN? Kaj je za Slovenijo tako pomembno, da želimo na tem graditi vodenje Varnostnega sveta?

Po eni strani je september, ko bo Slovenija predsedovala, nekoliko lažji mesec zaradi splošne razprave v Generalni skupščini, hkrati pa je iz istega razloga toliko bolj zahteven. V New Yorku se ravno v tem času zbere veliko število voditeljev in ministrov, posebno veliko jih je pričakovati prihodnje leto, torej ravno med našim predsedovanjem. Vrh za prihodnost, ki se bo odvijal takrat, naj bi OZN vdihnil nov elan z dokumentom, ki bo s točke, ko se zdi, da je OZN nekoliko obstala, usmerjal delovanje te organizacije v prihodnje.

OZN je, kljub vsem pomanjkljivostim, še vedno najboljši okvir za iskanje rešitev za globalna vprašanja, saj nudi edinstven forum ne le za sodelovanje, ampak tudi ukrepanje. Varnostni svet po moči, ki mu jo daje Ustanovna listina, nima primerjave. Hkrati pa je prav v OZN z dobrim opazovanjem mogoče razbrati, kako si katera država predstavlja svojo in globalno prihodnost.

Slovenija ima tu, posebej v času članstva v Varnostnem svetu, možnost celotni mednarodni skupnosti pokazati svoje videnje prihodnost planeta. Svet enakopravnih ljudi, v katerem bodo spoštovane človekove pravice prav vsakega posameznika, ki bo živel v zdravem okolju. Svet, kjer bodo države držale besedo in izvajale svoje obveznosti ter spoštovale mednarodno pravo. Svet, ki bo miren in v katerem bo možno mirno sobivanje, kot je to že zdaj med demokratičnimi, prijateljskimi sosedami.

OKVIRNA TEMATSKA PREDNOSTNA PODROČJA DELOVANJA REPUBLIKE SLOVENIJE V VARNOSTNEM SVETU ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV

Slovenija bo kot članica Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov (VS OZN) v obdobju 2024–2025 še naprej delovala povezovalno in odgovorno.

Prizadevala si bo za učinkovito in transparentno delovanje Varnostnega sveta ter za izpolnjevanje njegovih obveznosti v skladu z Ustanovno listino Organizacije združenih narodov. Pri svojem delovanju bo izhajala iz spoštovanja mednarodnega prava in varstva človekovih pravic ob upoštevanju vidika spola. Posebej se bo posvečala spodaj navedenim temam, ki jih bo zastopala tako individualno kot tudi presečno na vseh področjih delovanja v VS OZN.

1/ Preprečevanje konfliktov

Število oboroženih spopadov v svetu je najvišje po drugi svetovni vojni. Oboroženi spopadi in nasilje so vzrok za številne smrtne žrtve, množično razseljevanje, kršitve človekovih pravic in mednarodnega humanitarnega prava. VS OZN bo moral več prizadevanj posvetiti preprečevanju procesov, ki vodijo v spopade oz. v njihovo eskalacijo in grozodejstva, ter se usmeriti predvsem v zgodnje in ustrezno odzivanje nanje. Slovenija bo iskala možne pristope k soočanju z izzivi in pri uporabi umetne inteligence za preprečevanje konfliktov, vključno z bojem proti dezinformacijam.

- Slovenija bo opozarjala na grobe in sistematične kršitve ter zlorabe človekovih pravic, ki bi lahko vodile v izbruh oboroženih spopadov.
- Zavzemala se bo za krepitev in pravočasno sprejemanje ukrepov preventivne diplomacije, vključno z mediacijo.
- Spodbujala bo krepitev sodelovanja z regionalnimi organizacijami, relevantnimi telesi in organi OZN ter civilno družbo.

2/ Zaščita prebivalstva v oboroženih spopadih

Najpogostejše žrtve v oboroženih spopadih, predvsem v urbanih okoljih, so civilisti. Pogosto so žrtve min in neeksplodiranih ubojnih sredstev ter tarče usmerjenih napadov, pri katerih je ogrožen njihov dostop do bivališč, prehrane in vode, šol in zdravstvenih ustanov. Slovenija si bo prizadevala za krepitev aktivnosti, ki ščitijo civiliste in kritično civilno infrastrukturo v oboroženih spopadih. Posebej bo pozorna na najbolj ranljive, zlasti otroke. Prizadevala si bo za varovanje humanitarnega prostora in opozarjala na nujnost zagotavljanja humanitarne pomoči. Pozornost bo posvečala preprečevanju in blaženju morebitnih negativnih posledic sankcij na humanitarne dejavnosti.

- Slovenija bo pozivala k polnemu spoštovanju in izvajanju mednarodnega humanitarnega prava s poudarkom na zaščiti vodnih virov in vodne infrastrukture.
- Podpirala bo delovanje mednarodnih sodišč, mednarodnih kazenskih tribunalov in drugih mehanizmov za zagotavljanje odgovornosti in pregon odgovornih za mednarodna hudodelstva.
- Podpirala bo delovanje humanitarnih organizacij – tudi na območjih, kjer veljajo sankcije.

3/ Ženske, mir in varnost

Slovenija si bo prizadevala za celovito uresničevanje Agende za ženske, mir in varnost. Pri tem se bo posvečala nesorazmernemu vplivu, ki ga imajo konflikti na ženske in deklice, in poudarjanju pozitivne vloge žensk kot aktivnih udeleženk v političnih in varnostnih procesih. Spodbujala bo upoštevanje njihovih posebnih okoliščin in vključevanje vidika spola v delo, aktivnosti in izdelke Varnostnega sveta OZN.

- Slovenija se bo zavzemala za celovito, enakovredno in učinkovito vključevanje žensk v procese preprečevanja in razreševanja spopadov ter v prizadevanja za trajen mir.
- Iskala bo načine za učinkovitejše odzivanje VS OZN na spolno nasilje, povezano s spopadi, in zagotavljanje odgovornost zanj.
- Krepila bo sodelovanje žensk v delu Varnostnega sveta OZN.

4/ Podnebje, mir in varnost

Podnebne spremembe, degradacija naravnega okolja, ogrožena prehranska varnost in vse večje pomanjkanje vode so pospeševalci tveganj, ki lahko vplivajo na mednarodno stabilnost in varnost, v nekaterih primerih pa ogrožajo celo obstoj držav. Za zagotovitev trajnostnega miru in razvoja morajo biti ti dejavniki upoštevani v prizadevanjih za preprečevanje in razreševanje spopadov ter vzpostavitve miru. Obenem so lahko podnebni ukrepi priložnost za krepitev in vzpostavitve miru in varnosti. Kot država, ki je s skupino sopobudnic leta 2022 v Generalni skupščini OZN dosegla razglasitev pravice do čistega, zdravega in trajnostnega okolja, bo Slovenija posebno pozornost namenjala vprašanju podnebja, vode, miru in varnosti.

- Slovenija bo skrbela, da bodo pri analizi in predvidevanju groženj upoštevana tveganja, povezana z učinki podnebnih sprememb, degradacijo okolja, prehransko varnostjo in varno oskrbo z vodo.
- Zagovarjala bo sistematično umeščanje podnebja, okolja in vode v aktivnosti VS OZN na področju preprečevanja in reševanja spopadov ter izgradnje miru.
- Tematiko podnebja, okolja in vode bo povezovala z drugimi prioritetami članstva.

27. POSVET SLOVENSKE DIPLOMACIJE

Leto 2023 je bilo nekoliko posebno leto, saj sta v enem koledarskem letu potekala kar dva diplomatska posveta. Če je bil spomladanski – temu lahko rečemo – »redni« letni posvet, je bil nedavni decembrski posvečen predvsem pripravam celotne slovenske diplomacije pred začetkom članstva Slovenije v Varnostnem svetu OZN za obdobje prihodnjih dveh let. Kot je bilo že večkrat poudarjeno, je članstvo v VS slovenski diplomatski projekt in ne le zadolžitev za naše kolege v New Yorku; zato je prav, da smo z najnovejšimi informacijami lahko pravočasno opremili vse, ki na naših veleposlaništvih, stalnih predstavništvih in generalnih konzulatih Slovenijo zastopajo v svetu.

Diplomatski posveti so običajna praksa vseh diplomacij. To so srečanja nacionalnih veleposlanikov z vodstvom zunanjega ministrstva in drugimi visokimi gosti, ki ponudijo edinstveno priložnost za medsebojno izmenjavo znanja, mnenj in izkušenj, za razpravo o zunanjepolitičnih prioritetah, za pridobitev usmeritev za delo, za pogovor o relevantnih dobrih praksah držav ali organizacij akreditacije veleposlanikov, za razvijanje novih idej, pa tudi za kakšno konstruktivno kritiko. Diplomatski posveti lahko potekajo v obliki splošnih panelov, tematsko ali geografsko ožje usmerjenih okroglih miz, delovnih kosil in večerij ali predstavitev. Seveda pa je takšno srečanje priložnost tudi za marsikatero bilateralno izmenjavo med veleposlaniki samimi ali pa za sestanke ob robu. Ne le lepo in prijetno, ampak tudi koristno je vsaj na letnem diplomatskem posvetu srečati kolege, ki službujejo na povsem drugem koncu sveta.

Posvet, Dvorana Grandis, Brdo pri Kranju
Kranju
Avtor: MZEZ

Osrednja tema zadnjega posveta slovenske diplomacije, ki je potekal na Brdu pri Kranju med 17. in 19. decembrom 2023, je bila torej članstvo Slovenije v VS OZN v obdobju 2024–2025. Več panelov je bilo namenjenih tej temi: od pregleda modalitet delovanja VS do koordinacije slovenskega dela in prispevkov, od povezav in prepletanja tematik med različnimi t. i. multilateralnimi centri ali vozlišči (New York, Ženeva, Dunaj, Nairobi) do razprav o najbolj aktualnih temah. Med te nedvomno sodita bližnjevzhodna kriza v Gazi in vojna v Ukrajini. Vedno aktualen ostaja tudi Zahodni Balkan. Pregledali smo najnovejše dogajanje in trende v EU. Govorili pa smo tudi o letu 2024 kot o »mega volilnem letu«, ki lahko globalno prinese velike spremembe in nove izzive.

Nedavni posvet slovenske diplomacije lahko ocenimo kot uspešen. In z vsakim naslednjim posvetom se naučimo tudi česa novega, mdr. kako takšna srečanja še izboljšati. Tudi to bo ena od številnih nalog, ki slovensko diplomacijo čakajo v tem letu. Izzivov se ne bojimo in »odgovornosti nas ne sme biti strah«, kot je poudarila naša ministrica Tanja Fajon v uvodnem nagovoru na posvetu. Vsem, ki vas zanima slovenska zunanja politika in njena stališča, slovenska diplomacija, njeni diplomatski uspehi, prizadevanja in usmeritve za naprej, toplo priporočamo, da si ta nagovor preberete. Na voljo je [tukaj](#).

Ob koncu pa se je, žal, treba dotakniti še enega vidika, ki je odmeval v širši javnosti in je – z milo rečeno – neposrečenim medijskim poročanjem pustil madež na uspehu in pomembnosti posveta. Gre za poročanje časnika Delo, ki ni in ne more biti v čast ne samemu mediju ne zunanjepolitičnemu novinarstvu nasploh. Naj bo povsem jasno: na kritiko pristajamo, na žalitve ne.

Takšnega pristopa si ne zaslužijo niti vodilne slovenske političarke in slovenska diplomacija niti Slovenke in celotna slovenska javnost.

PODNEBNA KONFERENCA V DUBAJU: POGAJALSKI PROCES IN IZKUPIČEK

28. konferenca pogodbenic Konvencije ZN o podnebnih spremembah (COP28) je potekala v Dubaju med 30. novembrom in 12. decembrom 2023. S 154 voditelji in več kot 115.000 registriranimi udeleženci je bil to največji COP doslej. Tega vtisa ni skazila niti odsotnost voditeljev treh »velikih«: ZDA, Kitajske in Ruske federacije.

Konferenca je presegla rekorde tudi po številu stranskih dogodkov, tako tistih na visoki politični ravni kot manjših z udeležbo civilno družbenih organizacij.

Največ doslej je bilo tudi vnaprej pripravljenih deklaracij na različne teme, predsedujoči se je poleg tega odločil za uvedbo kar treh novih tematskih dni, in sicer o povezavi med podnebnimi spremembami in zdravjem, odpornosti in miru ter – v sosledju s 75. obletnico Splošne deklaracije človekovih pravic tudi človekovim pravica. Podnebna agenda se torej sistematično širi in postaja praktično vseobsegajoča.

V pogajalskem smislu je šlo za eno boljše organiziranih in vodenih podnebnih konferenc, vsaj do predzadnjega dne konference.

Predsedujočemu COP28, Sultanu Al Džabru, in državam pogodbenicam je uspel izraziti dober začetek konference, saj je bila nekoliko presenetljivo takoj potrjena agenda, predvsem pa je bila že na otvoritvenem zasedanju sprejeta odločitev o operacionalizaciji sklada za izgube in škode. V kontekstu podnebnih pogajanj gre za izjemno pomembno politično sporočilo solidarnosti, saj so finančno šibke in najmanj razvite države ter male otoške države med tistimi, ki jih podnebne spremembe še posebej hudo prizadevajo.

Del članic EU, med njimi tudi Slovenija, je v teku visokega segmenta COP28 napovedal svoje finančne prispevke. Politično izjemno pomembno sporočilo je poslala tudi predsedujoča COP28, ZAE, ki je napovedala prostovoljni prispevek v višini 100 mio USD in s tem spodbudila druge države, ki formalno sodijo v kategorijo držav v razvoju, da prispevajo v sklad.

Nastop predsednice države Nataše Pirc Musar
Avtor: Daniel Novakovič, STA/UPRS

Če je bil začetek obetajoč, pa je bil zaključek skrajno turbulenta in pogajalsko zahteven.

Z izjemo redkih držav je agenda v celoti v rokah ministrstev za okolje, od koder prihajajo tudi glavni pogajalci (izjema je npr. Nemčija, kjer je mednarodna podnebna politika v pristojnosti ministrstva za zunanje zadeve).

Pogajalski proces za zaključke COP28 je sicer potekal že od sredine leta, strukturiran pa je bil v pet tematskih področij (blaženje podnebnih sprememb, prilagajanje nanje, sredstva implementacije, medsektorska vprašanja in pogled naprej), ki so jih vodili pari izkušenih okoljskih ministrov, po en iz razvitih držav in en iz držav v razvoju, ter uravnoteženo po spolu.

AKTUALNO

Edini kofacilitator iz EU je bil danski minister za okolje in sicer ravno za najzahtevnejši zaključni dokument, GST. V zadnji fazi (zadnja dneva pogajanja) je predsedujoči COP, Sultan Al Džaber, v svoje roke prevzel celoten pogajalski proces.

Na področju umetne inteligence se je Slovenija v zadnjih skoraj 50 letih s svojim znanjem in dosežki opazno uveljavila na svetovni ravni. V zvezi s področjem, ki ga zaznamujejo še posebej hiter napredek in velike spremembe ter se v tej ali oni obliki dotika vsakdanjika vseh nas, se odpira tudi vrsta vprašanj in dilem, o katerih se je treba čim bolj podrobno pogovoriti.

Za predstavitev najbolj aktualnih tem in tudi izboljšanje komunikacije med osrednjimi akterji na tem področju je na pobudo in v organizaciji Službe za strateške študije in analize Ministrstva za zunanje in evropske zadeve 6. novembra na gradu Jable potekala prva nacionalna konferenca o umetni inteligenci pod naslovom Umetna inteligenca – prednost in priložnost za Slovenijo? Konferenco smo organizirali v sodelovanju z Ministrstvom za digitalno preobrazbo, Ministrstvom za obrambo, Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in inovacije ter Gospodarsko zbornico Slovenije.

V pogajanjih za osrednji zaključni dokument, pregled stanja izvajanja Pariškega sporazuma (Global Stocktake, GST), si je Evropska unija postavila visoke cilje. Zaključki FAC iz marca 2023 in ENVI iz oktobra 2023 so opredelili ambiciozna izhodišča zlasti glede opuščanja fosilnih goriv in potrojitve obnovljivih virov energije in podvojitve energetske učinkovitosti do leta 2030. S slednjim je EU uspela oblikovati široko zavezništvo tudi z nekaterimi državami v razvoju, ki temeljijo na fosilnih gorivih. Žal, ne to zavezništvo in ne izdatna finančna pomoč, ki jo članice EU namenjajo v razne podnebne sklade, ni bila dovolj za prevlado ambicioznosti, ki bi bolj zanesljivo vodila k izvajanju zavez iz Pariškega sporazuma.

Slovenska pogajalska ekipa je sodelovala na EU koordinacijah in se vključevala v prizadevanja za izboljšanje zaključnih dokumentov (MZEZ je bedelo nad temami, ki so prednostne v zunanji politiki Slovenije, mdr. voda in človekove pravice). Delovala je tudi v povezavah najbolj ambicioznih držav, kot sta EU Green Growth Partnership in globalna High Ambition Coalition, nastala na pobudo Maršalovih otokov in ki si ji je Slovenija pridružila letošnjo jesen.

Slovenska delegacija/ Avtor: Daniel Novakovič, STA

Slovenija je (glavna slovenska pogajalka, Tina Kobilšek, MOPE) v tem letu so-predsedovala vzhodno evropski skupini v sklopu Okvirne konvencije OZN o podnebnih spremembah, UNFCCC, in vodila pogovore za rešitev blokade glede izbire predsedujoče in gostiteljice COP29, za katero je na vrsti država iz te skupine.

Pogovori so bili zapleteni, ker UNFCCC doslej ni uspel sprejeti pravil delovanja, predvsem pa zaradi dejstva, da nobena od kandidat, Armenija, Bolgarija, Azerbajdžan ter Moldavija, ni uživala soglasne podpore celotne vzhodno evropske skupine. Zaplet je rešila Armenija z umikom kandidature, kar je vodilo do umika kandidatur Bolgarije in Moldavije in sprostilo pot podpori Azerbajdžanu.

V delu članic UNFCCC in predvsem v širši javnosti izbira naslednje predsedujoče sproža nekaj zaskrbljenosti, kako bo na proces podnebnih pogajanj vplivalo dejstvo, da bo podnebni konferenci že tretjič zapored predsedovala država, ki je ekonomsko močno odvisna od fosilnih goriv.

Kot zanimivost velja posebej opozoriti na čedalje aktivnejšo vlogo malih otoških, predvsem pacifiških, držav, ne le v procesih podnebnih pogajanj, pač pa precej širše. Te države se profilirajo prav skozi podnebno agendo, saj jih učinki podnebnih sprememb, zlasti dvig morske gladine, eksistencialno ogrožajo.

Na pobudo Tuvaluja se z odgovornostjo držav za podnebne spremembe ukvarja ITLOS, na pobudo Vanuatuja pa Mednarodno sodišče (ICJ). Slovenija je podprla ta prizadevanja in bo v postopku pred ICJ tudi sodelovala. V podnebnih pogajanjih so te države najglasnejše zagovornice strogih ukrepov za upočasnitev globalnega segrevanja, predvsem za hitrejšo opuščanje fosilnih goriv.

Te države so bile z izkupičkom COP28 izrazito nezadovoljne. Dodatno nelagodje je povzročilo dejstvo, da je predsedujoči razglasil soglasni sprejem zaključnega dokumenta v njihovi odsotnosti, ko so v sosednjem prostoru usklajevali skupno izjavo.

Tudi z vidika pričakovanj EU je pogajalski izkupiček COP28 šibek in premalo ambiciozen. Pozdraviti velja trdnejšo zavezo o dvigu temperature ozračja za največ 1,5 do konca stoletja, pozdraviti velja tudi namero o potrojitvi energije iz obnovljivih virov in podvojitvi energetske učinkovitosti, dobrodošli so signali o postopnem odmiku od fosilnih goriv, a je to lahko zgolj prvi korak. Zelo pomembna je bila tudi operacionalizacija sklada za izgube in škode.

Pomembno je tudi, da so pogodbenice ponovno s soglasjem sprejele zavezo za spoštovanje pravice do čistega in zdravega okolja in da je potreba po spoštovanju človekovih pravic prvič tudi v operativnem delu dokumenta.

Z vidika naših zunanje političnih aktivnosti smo lahko zadovoljni tudi s krepitvijo zavedanja o pomenu vode v blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje.

Usmeritev aktualne vlade R Slovenije v zeleni prehod (vlada je pred dnevi sprejela osnutek prvega Podnebnega zakona; doslej pa je bila sprejeta že vrsta ukrepov za blaženje podnebnih sprememb in hitrejšo prilagajanje nanje) velja izkoristiti za še aktivnejšo vlogo in ambiciozno držo Slovenije v mednarodnih podnebnih pogajanjih, torej na področju, kjer je slovenska diplomacija čedalje bolj prepoznana in upoštevana.

VP dr. Smiljana Knez
Posebna odposlanka za podnebno diplomacijo

5. DNEVI LATINSKE AMERIKE IN KARIBOV

Konec novembra 2023 je v Ljubljani potekala že peta mednarodna konferenca Dnevi Latinske Amerike in Karibov (Dnevi LAK), ki jo Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije redno organizira od leta 2018. Njen namen je krepitev odnosov in sodelovanja z državami LAK in regijo kot celoto.

Konferenca poteka pod okriljem Strateškega foruma Bled in se posveča dvostranskim in dvoregionalnim sinergijam, s posebnim poudarkom na okoljskih vprašanjih, tj. podnebnih spremembah, upravljanju voda in gozdov, krožnem gospodarstvu, obnovljivih virih energije, biotski raznovrstnosti, področju znanosti in raziskav, digitalizaciji in umetni inteligenci ter sodelovanju na področju kulture.

Panel na dnevih LAK/ Avtor: MZEZ

Konferenca združuje diplomate, vladne uradnike, predstavnike akademske sfere, znanstveno–raziskovalnih ustanov, poslovnih organizacij ter s pozitivno naravnanim in perspektivnim programom spodbuja h krepitvi in poglobljanju sodelovanja med Slovenijo ter državami Latinske Amerike in Karibov. V 2023 je konferenca potekala skozi vse leto kot serija dogodkov, nekateri so bili tudi v virtualni in hibridni obliki.

Januarja smo z Ministrstvom za finance, Javno agencijo SPIRIT in Medameriško razvojno banko (IDB) pripravili seminar o poslovnih priložnostih v državah LAK za sodelovanje pri projektih, ki jih sofinancira IDB[NH1].

Pomladanski del konference je potekal sredi maja in je predstavljal nadaljevanje virtualne razprave iz novembra 2022. S terenskim obiskom je predstavil slovenske aktivnosti, inovativne rešitve in dobre prakse na teh področjih. Predstavniki držav LAK (veleposlaniki in diplomati z Dunaja, iz Rima, Bruslja in Ljubljane) so z obiski posameznih institucij in organizacij na terenu spoznali prakse in dosežke nekaj slovenskih institucij, njihove odličnosti na področju znanosti ter možnosti za konkretno sodelovanje, vključno z gospodarskim. Slovenijo so spoznali tudi kot zeleno, prijazno in zanimivo turistično destinacijo.

Med pogovori v našem ministrstvu so se seznanili s slovenskimi zunanjepolitičnimi prioritetami na področjih vode, podnebnih sprememb in digitalizacije ter z aktivnostmi v mednarodnih organizacijah, Blejskim Strateškim forumom 2023 in Mednarodnim centrom za raziskave umetne inteligence (IRCAI), ki deluje pod okriljem Unesca. Udeleženci so se v razpravi osredotočili na izmenjavo stališč o aktualnih temah v mednarodni skupnosti in na priložnosti za nadaljnje dvostransko sodelovanje.

Jesenski del Dnevov LAK 2023 ob koncu novembra je pred decembrsko konferenco COP28 v ospredje postavil problematiko podnebnih sprememb. Panelisti iz Brazilije, Dominikanske republike ter mednarodne Fundacije EU-LAK in Slovenije, so opozorili na vzroke podnebnih sprememb in njihov pomen – tudi z vidika ranljivosti in pripravljenosti družb na naravne nesreče.

AKTUALNO

Na panelu o digitalizaciji in umetni inteligenci so razpravljavci opozorili na potrebo po obravnavi mednarodnih norm in standardov, izmenjavi izkušenj in najboljših praks ter kreptvi dialoga na področju digitalizacije in umetne inteligence z državami LAK. Temu področju je Slovenija namenjala pozornost že v preteklosti; decembra 2021, v času slovenskega predsedovanja Svetu EU, je bilo zagnano vozlišče za digitalni razvoj – veja LAK (D4D Hub LAC), v katerem Slovenija nadaljuje proaktivno delovanje, prav tako je dejavna v delovni skupini vozlišča za umetno inteligenco in pri pobudi za partnerstvo EU-LAK za zaupanja vredno umetno inteligenco.

V Gospodarski zbornici in na Biotehniški fakulteti so se udeleženci seznanili z našim poslovnim okoljem ter nekaj slovenskimi podjetji, združenji in institucijami, ki delujejo na področju digitalizacije in umetne inteligence ali se ukvarjajo s krožnim gospodarstvom, obnovljivimi viri energije ter s trajnostnim gozdarstvom in namakanjem. Spoznali so aktivnosti gospodarske in javne diplomacije ter Blejskega strateškega foruma in IRCAI.

Panel o feministični zunanji politiki (FZP) je z video nagovorom odprla ministrica za zunanje in evropske zadeve Tanja Fajon in poudarila, da so napredek na področju enakosti spolov, varstva pravic žensk in krepitev njihove vloge prednostne naloge slovenske zunanje politike. V razpravi so ambasadorji feministične zunanje politike in predstavniki te politike v zunanjih ministrstvih nekaterih vodilnih držav na tem področju iz LAK in EU (Argentine, Kolumbije in Nizozemske ter predsednici Fundacije EU-LAK in Fundacije za študije in raziskave o ženskah) opozorili na glavne izzive pri oblikovanju nacionalnih FZP in predstavili nekaj svojih dobrih praks.

Z mednarodno konferenco Dnevi LAK Slovenija krepí sodelovanje ter medsebojno razumevanje z državami Latinske Amerike in Karibov ter z regijo kot celoto, prav tako pa se z regijo seznanjajo Slovenci. Dnevi LAK prispevajo tudi h kreptvi dialoga EU z regijo LAK in dialoga EU s Skupnostjo držav Latinske Amerike in Karibov (EU – CELAC), za kar so se zavzeli tudi voditelji držav obeh regij na tretjem srečanju na vrhu julija 2023.

Video nagovor ministric Tanje Fajon/ Avtor: MZEZ

LETA PREIZKUŠENJ

Razmišlja: Aleš Balut

Ko se ozremo leto ali dve nazaj ali pa pogledamo v prihodnost, je kristalno jasno, da živimo v letih preizkušenj. Lani ob tem času je bilo govora o pripravah na t. i. spomladansko ofenzivo ukrajinske vojske, ki naj bi tlakovala pot k pogajanju o miru v tej državi. Obstajalo je upanje za mir po vojni. Do tega ni prišlo.

Tektonski premiki v razmerjih moči med velesilami so z vojno v Ukrajini dobili pospešek, ki ga bo težko na hitro zaustaviti. Danes ti premiki povzročajo pretrese v različnih delih sveta. Stari konflikti, ko sta Gorski Karabah ali Bližnji vzhod, so ponovno postali aktivni, celo v vojaškem smislu. Pojavljajo se dodatne turbulence, kot je na primer državni udar v Nigru ali pa napadi Hutijev na ladje v Rdečem morju. To seveda niso naključja, ampak zrežirana dogajanja.

Skozi te konflikte se ustvarja večja zgodba, »Zahod proti preostalemu svetu«, ki jo nekatere države po diplomatskih kanalih in prek medijev uspešno širijo po svetu. Z očitki o dvojnih standardih egoističnega in krivičnega Zahoda želijo nekatere države valiti krivdo za vse slabo na tem svetu na Zahod. V večini svetovnih držav se tako krepijo občutki nezadovoljstva z Zahodom in hkrati poraja privoščljivost. Po njihovem mnenju se je namreč končno našel nekdo, ki se je postavil po robu izkoriščevalskemu, imperialističnemu in kolonialističnemu Zahodu, ki da ne želi razumeti preostalega sveta. Ta zgodba je naletela na prikimavanje tudi v Sloveniji, ne glede na to, da bi lahko naštel neskončno primerov dvojnih standardov v nezahodnih državah. Največji dvojni standard teh državah izhaja iz dejstva, da se določene države ob pripisovanju krivde Zahodu, do svojih državljanov – s kratenjem človekovih in političnih pravic – včasih obnašajo skoraj enako, kot se je Zahod do njih v času mračnega obdobja kolonializma.

Bistvo protizahodne nastrojenosti je povsem drugače in nima veliko zveze z moralno: gre za pridobivanje podpore za lastna stališča, kar vključuje tudi skupno spreminjanje mednarodnega reda v lastno korist, v skladu s svojimi vrednotami. Boj za vrednote je dejansko boj za obstoj demokracije, ki vključuje človekove pravice in katere ključna lastnost je svobodna izbira politične oblasti. Na mednarodnem odru se bije boj med demokracijami in avtoritarnimi sistemi, z instrumenti »realpolitike«, tj. mednarodne politike, utemeljene – po definiciji – na praktični in ne na moralni ali ideološki podstati.

Vse to v mednarodnih odnosih dejansko ni nič novega. Nedavno preminuli Henry Kissinger je svoji knjigi Diplomacija v prvem stavku eseja z naslovom Novi svetovni red zapisal: »Zdi se, da se v vsakem stoletju, skoraj kot v skladu z nekim naravnim zakonom, pojavi država z močjo, voljo ter z intelektualno in moralno podbudo, da oblikuje celoten mednarodni sistem v skladu s svojimi vrednotami.« To se že dalj časa dogaja tudi v Združenih narodih, kjer želi ena država spremeniti mednarodni sistem v skladu s svojimi pogledi. Ta država v aktualnih mednarodnih trenjih, predvsem pri vprašanjih glede Ukrajine in Bližnjega vzhoda, vidi priložnost, da v tem smislu naredi korak naprej brez neposredne udeležbe v vojaškem konfliktu.

Vložki v tem boju so visoki na obeh straneh, a vsekakor so zanj različni. Na Zahodu je v igri obstoj demokratičnega sistema, v protizahodnih režimih pa politično preživetje in materialne dobrobiti elit. Zaradi tega je v avtokracijah boj proti Zahodu dolgoročno opredelitev, usmerjena z močno politično voljo od zgoraj navzdol. Na Zahodu pa je to sistemska zadeva, kjer se predvsem bojujejo proti (npr. dezinformacijam), ne pa za (npr. plasiranje dezinformacij). Včasih se celo zdi, da je država kot sistem premalo zainteresirana za reševanje teh vprašanj, kar gre pripisati dejstvu, da se s tem ukvarjajo predvsem specialisti.

Najbolj pa skrbi dejstvo, da se tudi v Zahodnem svetu pojavljajo apetiti za povezovanje z nedemokratičnim svetom, in sicer s ciljem priti na oblast, kar je lahko resna grožnja naši politični svobodi. Grožnja demokraciji so desni in levi populizmi, neredko podprti – z denarjem ali z manipuliranjem javnega mnenja – kar počnejo avtokratski režimi. V ZDA je takšen notranjepolitični razvoj najbolj viden, čeprav nobena zahodna demokracija ni imuna na takšna dogajanja. Brez sodelovanja demokracij se bo tem trendom težko upreti, kar so ZDA že prepoznale; ravno s tem namenom so organizirale vrh demokracij.

Združene države Amerike

Enopolnega sveta iz časa po koncu hladne vojne, ko so ZDA dominirale, že nekaj časa ni več. A kot je ugotovil Joseph Nye, bo trajalo kar nekaj časa, da bodo ZDA, ki predstavljajo hrbtenico zahodnega liberalnega sistema, sestopile s prestola. Pregovorne ameriške prožnosti, ki nekdanje sovražnike pragmatično spreminja v prijatelje in gradi dolgotrajna globalna zaveznitva, v kratkem času ne bo mogoče zlahka zamenjati. Kako krčevito se velesile borijo za svoj status in vpliv, je mogoče pojasniti na primeru Rusije. V svoji knjigi Velika šahovnica, ki je izšla na vrhuncu ameriške moči leta 1997, po razpadu Sovjetske zveze, je Zbignew Brzeziński zapisal: »Ukrajina, nov in pomemben prostor na mednarodni šahovnici, je geopolitično središče, saj že sam obstoj neodvisne države pomaga preoblikovati Rusijo. Brez Ukrajine Rusija preneha biti evrazijski imperij.« Mimogrede, je to mogoče razlog za rusko agresijo v Ukrajini, ne pa občutek ogroženosti Rusije zaradi Zahoda!?

Na srečo je, kot je nedavno sporočil ameriški predsednik Biden svojemu kitajskemu kolegu Šiju, na tem svetu dovolj prostora za ZDA in Kitajsko. Mora ga seveda biti tudi za Rusijo, Indijo, Brazilijo, Južno Afriko...za vse članice Združenih narodov. A če ne bo prostora za sodelovanje med ZDA in Kitajsko, bo svet v škripkih – v še večjih, kot je sedaj.

Najboljši dokaz aktualne ameriške moči je število referenc na prihajajoče ameriške volitve naslednjo jesen. Ta hip se ves svet pri reševanju vseh pomembnih odprtih vprašanj orientira glede na te volitve. Začetek predvolilne kampanje, volitve in možni rezultati volitev so del kalkulacij, ko gre za reševanje situacije na Bližnjem vzhodu in v Ukrajini ter glede številnih drugih mednarodnih vprašanj. Delno seveda zaradi negotovosti glede morebitne Trumpove zmage. Da, gre za Trumpa, ampak samo zato, ker bo mogoče vodil ZDA – najmočnejšo svetovno državo.

Tudi želja vplivati na ameriške volitve dokazuje moč te države. Pravzaprav želijo nedemokratske države spremeniti ZDA, da bi ZDA spremenile Zahod. Če se bodo ameriške volitve obrnile v napačno smer, se lahko postopoma poruši ves zahodni svet, začenši z Natom kot hrbtenico transatlantskega sodelovanja. Strese se lahko Balkan, kjer nacionalisti že računajo, da bi jim nove ZDA dale proste roke za spremembe meja. Premiki se lahko zgodijo v Vzhodni Evropi, začenši z Ukrajino, ki lahko delno ali v celoti izgubi svoje ozemlje. Arhitektura Bližnjega vzhoda se lahko dodatno zamaje ali pa umiri, kdo ve. Med drugim bosta lahko ogrožena mir in blagostanje na evropski celini. Zato se moramo ameriškega izolacionizma, tj. umikanja iz svetovnih zadev – ne glede na napake in slabosti ameriške politike – zelo bati. Iz zgodovine se glede tega lahko marsikaj naučimo.

Zahod ni le zahodna polobla, je tudi vzhodni del sveta, saj so ravno ZDA uspele vrednotno Zahod razširiti v Indo-Pacifik – na Filipine, v Vietnam, Južno Korejo in na Japonsko. In prav tam bo težišče bitke za svetovno prevlado med velesilami. Glede na pomen Azije za svetovno proizvodnjo se bo tam odločalo, kako bomo živeli v Evropi. Azijska velesila že sedaj preizkuša odločenost ZDA v tem delu sveta. Enako kot ZDA gradijo zaveznitva z vzhodnimi partnerji, Kitajska prodira na Zahod in išče sogovornike v realnem in virtualnem svetu. Kaj več k temu niti ni treba dodajati, saj je to naša realnost, ki jo v diplomatskem svetu čutimo vsak dan.

Evropa

To niso lepa leta za Evropsko unijo. V realpolitičnem smislu vsak resnejši vojaški konflikt pokaže pravi značaj Evropske unije: kaj EU v resnici je in kaj na žalost ni. V Ukrajini je EU naredila veliko izjemo. Z gospodarskimi sankcijami ter humanitarnimi in razvojnimi prispevki se pokaže njena nedvomna gospodarska moč, s katero si običajno kupi vstopnico v diplomatske procese. A to je velikokrat mogoče šele, ko realpolitične velesile opravijo svoje zahtevno delo, kar kaže na žalostno dejstvo, da EU v res zahtevnih situacijah enostavno ni sposobna iti v korak z njimi. To potrjujejo tudi razprave o tem, kako naj si EU zagotovi prostor pri reševanju odprtih vprašanj, npr. situacije na Bližnjem vzhodu, kar pomeni, da njena vloga v teh procesih ni samoumevna, kot to velja na primer za ZDA.

RAZMIŠLJAMO

Evropski uniji primanjkuje sposobnost hitrega in učinkovitega odločanja, ki izhaja iz nesorazmerij njenih članic. Države imajo različne interese, stališča, zgodovinske izkušnje in kapacitete. Roko na srce: Sloveniji in nekaterim drugim članicam primanjkuje ne le realne moči, ampak tudi zmogljivosti in zunanjepolitičnega znanja, vključno s politično voljo in diplomatskim znanjem, za upravljanje resnejših konfliktov. Zato EU v času mednarodnih konfliktov pogosto ostanejo edino diplomatski in javni pozivi, katerih doseg je zelo omejen.

Članstvo v Varnostnem svetu Sloveniji daje priložnost pokazati, kaj znamo. Nikoli ne bomo veliki, smo pa lahko boljši. Izhodišče je verodostojnost, ki izhaja iz nepristranskosti, a tudi iz tega, da stvari imenujemo s pravim imenom, pa čeprav se naši prijatelji s tem ne strinjajo. Zato pa je potrebno postaviti lastno državo na prvo mesto, vse ostalo pa pustiti v ozadju. Slednje zveni egoistično, a je potrebno, saj zunanje politike ne sme voditi srce, ampak glava.

Realno je sposobno na mednarodne konflikte vplivati nekaj največjih članic EU. In še to le znotraj mednarodnih konfiguracij, kot sta G7 ali G20. Vse preostale države v EU so dejansko drobiž, ki pa skupaj dajejo Evropski uniji simbolno politično moč. Druga, še pomembnejša pomanjkljivost Evropske unije je odsotnost skupnih vojaških zmogljivosti, s katerimi bi podprla politična in diplomatska prizadevanja. Kot je v 18. stoletju dejal britanski admiral Horatio Nelson: »Britanska flota vojaških ladij je najboljši pogajalec v Evropi.« Pred kratkim so to pokazale ZDA, ko so svoje ladje parkirale na Bližjem vzhodu. Vojaška moč je dopolnilo politično-diplomatskim prizadevanjem. EU, ki je brez vojaških kapacitet, v takih razmerah prepogosto deluje kot bokсар z eno zvezano roko, povrh vsega pa je po odhodu Velike Britanije prosta roka še šibkejša. Evropska unija nedvomno potrebuje tudi svoje obrambne kapacitete, da bo lahko odvrčala sovražnike in jih uporabila kot podporo diplomaciji, kar ne bo trajalo kratko. V vmesnem času se bo EU še naprej prisiljena zanašati na Nato.

Za konec

Ko bo Evropska unija pod vprašaj postavila prevladujoča videnja sebe in svoje vloge v svetu, bo prej ko slej moralo priti do pomembnih odločitev. Trenutno gleda večina evropskih politikov in javnosti na EU kot na mirovni projekt, njeno zunanjo politiko pa vidi kot miroljubno in mirovniško. Izraz »mehka moč« se je tako udomačil, da nekateri v EU težko razmišljajo zunaj tega okvira. Glede na razvoj dogodkov v svetu se lahko zgodi, da bo takšno videnje kmalu razumljeno kot naivnost, zunanja politika pa kot govorjenje pravičnika, ki nima dejanskega vpliva na razmere »na terenu«.

Pred nami so leta preizkušenj za evropski politični razred, ki si bo moral nastaviti ogledalo in zagristi v doslej prepovedana jabolka, tudi v učinkovitejše delovanje EU. Evropska unija nujno potrebuje prožnejši sistem odločanja, če želi uspešneje upravljati krize. Zato je pomembno reformirati aktualni sistem, kar, razumljivo, ne bo lahka odločitev za večino članic, kaj šele za relativno mlade, kot je Slovenija.

Za evropsko in slovensko diplomacijo pa leta preizkušenj prinašajo spremembe, po katerih bo končno sposobna biti konkretna in delati na terenu, ne pa biti v konferenčnih dvoranh zatopljena v razprave, ki so včasih daleč od realnosti. Vloga diplomacije niso le besede, pike in vejice, so konkretni projekti, ki so otipljivi in spreminjajo stvari v resničnem življenju. Pomen diplomacije je razumeti kompleksnost vprašanj, ki imajo strateške, taktične, tehnične, notranjepolitične, moralne in druge dimenzije. Njena vloga je postavljati se po robu poenostavljenemu gledanju na svet, ki je podlaga za populizem. Če tako zastavimo stvari, ima diplomacija veliko pomembnejšo vlogo, kot nam jo priznavajo. Ima širšo družbeno vlogo.

Vloga diplomacije v letih preizkušenj bo ključna, »ker če diplomacija zataji, naša vojska maršira in naši fantje prihajajo domov v krstah,« je nekoč razložil moj neposredno nadrejeni, sicer ameriški veleposlanik David Robinson. To bo v teh, vedno bolj agresivnih časih, še toliko bolj pomembno. Cilj diplomacije je preprečevati, upravljati in razreševati konflikte. Svet želimo pripeljati v čase sodelovanja oziroma preprečiti in prekiniti diplomatsko nasprotovanje in vojskovanje. V letih preizkušenj zato pravih izbir dejansko ne bo. Ne za EU in ne za Slovenijo.

BSF KOT STRATEŠKI PARTNER KONKLAVA – KONFERENCE O PRIHODNOSTI EVROPE

Uspešnost slovenske zunanje politike je v mednarodnem prostoru v veliki meri pogojena z močjo in inovativnostjo naših idej, predlogov in stališč, ki jih na takšen ali drugačen način promoviramo v pogovorih s preostalimi globalnimi igralci.

S hitrimi spremembami v globalnem geostrateškem prostoru, in ko učinkovito prilagajanje na spremembe postaja ključ uspešnosti in odpornosti držav, se je tudi BSF začel spreminjati v celoletno platformo, kar dejansko pomeni operacionalizacijo idej in partnerstev, ki jih že dlje časa vzpostavljamo v mednarodnih odnosih.

V tem kontekstu je bil BSF povabljen, da kot strateški partner sodeluje pri procesu organizacije Konklava – konference o prihodnosti Evrope. Namen konference je političnim odločevalcem pomagati z idejami in predlogi pri odločitvah, ki ne bodo lahke, ki bodo zahtevale čas in strateški premislek, bodo pa imele dolgoročni vpliv na našo skupno prihodnost.

Peter Grk na Konklavu/ Avtor: BSF

Prvi Konklave je bili organiziran v Cascaisu na Portugalskem med 24. in 26. novembrom 2023. Ob BSF so v organizacijskem odboru Konklava še predstavniki različnih evropskih mislišč (kot sta fundaciji BMW in Bertelsmann ter EuropaNova in ELIAMEP), nekdanji evropski komisarji in ministri ter predstavniki civilne in znanstvene sfere.

Zakaj Konklave? V čem se ta proces razlikuje od številnih konferenc, ki so in še bodo na temo prihodnosti Evrope potekale v različnih evropskih prestolnicah in mestih? Kaj je BSF pritegnilo k projektu in kje je BSF videl dodano vrednost – tako za forum kot za promocijo slovenske zunanje politike v Evropi in zunaj nje?

Zanimiva je bila že zamisel, da se oblikuje širša skupina organizatorjev iz različnih držav EU. To je celotnemu procesu na samem začetku dalo določeno mero legitimnosti. Še bolj pomembno pa je morda, da je bil celoten proces zastavljen za doseganje realnih ciljev ter oblikovanje priporočil in predlogov, ki bodo predstavljeni širši javnosti, predvsem pa političnim odločevalcem tako v Evropskem svetu kot v evropskem parlamentu in državah članicah. In nenazadnje, proces Konklave je zastavljen tako, da je čimbolj vključujoč. Na prvem srečanju na Portugalskem se je zbralo 50 povabljenih, ki so predstavljali evropske glasove iz politike, civilne družbe, umetnosti, kulture in znanosti.

Razprave na konferenci so bile zanimive, mestoma polemične in zelo odkrite. Dejstvo je, da je za Evropo sedaj izredno delikaten trenutek v zgodovini. Sicer je pokazala odpornost pri soočanju s krizami, a ni storila dovolj, da bi se promovirala kot ključni globalni igralec, ki zna prevzeti odgovornost za prihodnost globalnega geostrateškega prostora.

BLEJSKI STRATEŠKI FORUM

Pri tem igra pomembno vlogo njen ustroj *sui generis*, ki je politični eksperiment brez primere, po drugi stran pa je delo v nastajanju, pri čemer najbolj trpijo učinkovitost in transparentnost procesa odločanja ter demokratična legitimnost.

Boj proti podnebnim spremembam, energetska varnost, prehranska varnost, migracije, nove tehnologije, zeleni prehod – in še bi lahko naštevali – so vprašanja, ki terjajo skupen premislek in skupno ukrepanje. Zaradi krhkosti in razdrobljenosti svetovnega varnostno-političnega sistema je ključno, da vsak prispeva svoj del pri iskanju skupnih rešitev, ki bodo omogočile trajnostno in demokratično prihodnost. Pri tem mora EU igrati ključno vlogo. Samo prilagajanje spremembam ne bo dovolj, EU mora postati aktivna promotorka svojih lastnih vrednot, norm in idej v mednarodnem prostoru.

Skupinska slika udeležencev Konklava/ Avtor: BSF

Evropa je tega sposobna, ob predpostavki, da bo znala pravilno oceniti geostrateške razmere v globalni skupnosti ter bo na tej podlagi zmogla oblikovati geostrateške odločitve in določiti ustrezne prioritete. Udeleženci Konklava so se strinjali, da sta v tem kontekstu ključna dva procesa – poglobljanje in širitev EU. Poglobljanje v smislu, da mora EU pri določenih politikah delovati bolj učinkovito, povezano in koherentno, širitev v smislu, da je to predpogoj za kakršnokoli geostrateško umeščanje EU v mednarodni prostor. Pri tem pa Evropa ne sme pozabiti na dve ključni lastnosti, zaradi kateri je izjemna – zaradi svojega socialnega modela ter svojih vrednot in norm.

Na podlagi omenjenih razprav bo oblikovan dokument, v katerem bodo zbrana vsa priporočila in predlogi, pozneje pa bo predstavljen tudi širši javnosti.

Naslednji Konklave bo leta 2024 na Poljskem in BSF bo ponovno zraven.

MLADIKA

Razglednica Mladike, 1913 -
iz zasebne zbirke Milene Žnidaršič

Nastanek kompleksa Mladika, katerega ime so s secesijskimi črkami izpisali na pročelje palače ob Šubičevi ulici, je bil krona dogajanja po tistem, ko so v času Avstro-Ogrske ob prelomu stoletja v Sloveniji koristno tekmovali, kdo (od političnih skupin) bo Ljubljani in slovenskemu narodu dal več v smislu uveljavljanja slovenščine pri izobraževanju mladih.

Za dečke je knezoškof Anton Bonaventura Jeglič med letoma 1901 in 1905 v Šentvidu zgradil Zavod sv. Stanislava in v njem ustanovil povsem slovensko klasično gimnazijo.

Liberalni ljubljanski župan Ivan Hribar pa se je zavzel za dekleta ter v letih 1904–1907 s pomočjo arhitekta in urbanista Maksa Fabianija, ki je izrisal načrte za ženski licej, postavil stavbni kompleks, uradno imenovan Višja dekleška šola cesarja Franca Jožefa I. Večino denarja za gradnjo je daroval ladjar in trgovec Josip Gorup (plemeniti Slavinski, 1834–1912), takrat najbogatejši Slovenec. Tako je Mladika postala simbol prizadevanja župana Ivana Hribarja in mecena Josipa Gorupa za laično žensko šolstvo.

Zgradba liceja je edino Fabianijevo delo v Ljubljani, »ki uveljavlja nov tip šole v zelenju in poudarja pomembni osi mesta,« pri čemer je tudi prvič na Slovenskem uporabljena vidna kovinska preklada oken. Secesijski okras portala je po arhitektovi zamisli naredil kipar Ivan Zajec (tudi avtor Prešernovega spomenika v Ljubljani, 1905, prav tako po Fabianijevi predlogi). Portal je okrašen z grbi Kranjske, Ljubljane in, domnevno, simbolične podobe Slovenije. Z urnim stolpom v vogalu stavbe je arhitekt želel poudariti os, ki naj bi povezovala Kongresni trg, Magistrat s stolpom in Grajski grič ter park Tivoli na drugi strani. Licej je Fabianijeva avtorsko zasnovana šola s posebnim javnim pomenom, ki jo uvršča ob Uranio na Dunaju in Narodni dom v Trstu. Je torej značilna meščanska in mestotvorna stavba; Fabiani je nadgradil shemo severnjaških mestnih hiš in ljubljanskega magistrata, oplemenitil jo je z angleško dostojanstveno formo šol in z idejo mnogostolpne Prage.

Ob Prešernovi ulici so bile prvotno učilnice ter stanovanje in pisarna za ravnatelja v vogalnem delu, ob Šubičevi je bila I. 1910 dozidana telovadnica in nekaj učilnic. Na koncu Šubičeve ceste so za prenočevanje in bivanje gojenk do leta 1912 po načrtih mestnega stavbenika Cirila Metoda Kocha zgradili še internat z navedenim stilnim napisom Mladika. Obe stavbi je zidalo gradbeno podjetje Gustava Tönniesa (ki je mdr. gradilo tudi Deželno gledališče – danes znano kot Opera).

Med drugo svetovno vojno so kompleks zasedli Italijani, za njimi Nemci, leta 1945 je prešel v last JLA. Ta je v stavbah uredila vojaško bolnišnico z imenom Vojna bolnica Mladika.

Po osamosvojitvi Slovenije so v letih 1996–2000 kompleks Mladika po načrtih Jurija Kobeta in s sodelovanjem konservatorjev prenovili in preuredili za potrebe Ministrstva za zunanje in evropske zadeve.

Mladika danes/ Avtor: Matej Povše

DKP – TOKRAT IZBRANO

Od leta 2011 vsak tretji petek v novembru poteka t. i. tradicionalni slovenski zajtrk, osrednji dogodek prireditve Dan slovenske hrane. Slovenska diplomatsko-konzularna mreža si prizadeva na čim bolj raznolike načine prispevati k promociji in krepitevi zavedanja o vrednosti zdrave, lokalno pridelane in raznolike prehrane.

Generalni konzulat v Clevelandu, v ameriški zvezni državi Ohio, je v preteklih letih v povezavi s tem razvil zelo uspešen in odmeven projekt Slovenski medeni zajtrk v šolah severovzhodnega Ohia.

Ekipa Generalnega konzulata se je pri tem še posebej osredotočila tudi na socialno noto in pri organizaciji dogodkov sodeluje npr. s šolo St. Jerome in Socialnim centrom Collinwood, kjer so pred tremi leti začeli s podeljevanjem paketov zdravega zajtrka pomoči najbolj potrebnim učencem.

V letu 2023 so skupaj s stalnimi partnerji – Zvezo čebelarjev zvezne države Ohio, Združenjem območnih zbornic (ki združuje 29 manjših gospodarskih zbornic), Gospodarsko zbornico Euclid, čebeljo farmo Right Queen Colonies in prostovoljci Zveze čebelarjev širšega Clevelanda ter okrožij Cayuhoga, Loraine in Medina – v tednu med 13. in 18. novembrom obiskali deset različnih osnovnih, srednjih in medgeneracijskih šol.

Približno 430 učencem in 29 učiteljem so predstavili omenjeni vseslovenski projekt, povezavo med čebelami oz. oprasaševalci, proizvodnjo hrane in odpravo revščine, delo čebelarjev in njihovo opremo, čebelje proizvode in pomen zdrave, uravnotežene lokalno pridelane hrane, še posebej zajtrka. Letos je bila osrednja tema razprav z učenci uporaba kruha, kosmičev in drugih žitnih izdelkov v prehrani.

Z otroki iz nekaterih šol so izvedli delavnice za spoznavanje vrst sadja in zelenjave, ki jih oprasašujejo čebele. V tem okviru so otroci v posebne »čebelje potne liste«, ki so jih pripravili posebej za to priložnost, dodajali nalepke s sličicami sadja in zelenjave.

Ob ameriških šolah zajtrk vsako leto poteka tudi v obeh slovenskih osnovnih šolah v Clevelandu, od lanskega leta pa tudi v slovenski šoli za odrasle v Colinwoodu ter pri ameriških veteranih tujih misij v Wellingtonu, ki so tudi sponzorji projekta slovenskega konzulata.

Sodelovanje z lokalno skupnostjo je zelo dragoceno tudi pri drugih projektih, tako npr. pri projektu sajenja medovitih rastlin ter pri pripravi in izvedbi vsakoletnih dogodkov ob svetovnem dnevu čebel, ki so zelo dobro sprejeti. Tudi letos so učenci slovenskih šol, njihovi učitelji in starši na vrtovih ob šolah zasadili lipe – zelo cenjeno medovito drevo, ki je tudi eden simbolov Slovenije.

Vse te uspešne projekte je Generalni konzulat Cleveland uspešno prenesel tudi v zvezno državo Illinois.

Namen in cilj vseh treh projektov, ki jih Generalni konzulat Cleveland povezuje in kot celoto predstavlja v tem delu ZDA, odmevata tudi v širši ameriški javnosti. Častni pokrovitelji projektov so bili med drugim guverner, kmetijska ministrica in glavna vrtna inšpektorica države Ohio.

Generalna konzulka Alenka Jerak je za realizacijo projekta Medeni zajtrk v povezavi s svetovnim dnevom čebel v Ohiu in za ozaveščanje širše skupnosti prejela tudi priznanje kluba Cavaliers za posebne dosežke pri sodelovanju z lokalno skupnostjo.

Klub Cavaliers izkazal priznanje generalni konzulki Alenki Jerak na košarkaški tekmi /Avtor: Generalni konzulat Cleveland

ZADNJA STRAN

MALO NAZAJ IN MALO NAPREJ

USPEŠNO OPRAVLJENO

- 23. in 24. november 2023: Dnevi Latinske Amerike in Karibov
- 6. december 2023: izvolitev slovenske kandidatke Beti Hohler za sodnico Mednarodnega kazenskega sodišča
- 17. do 19. december 2023: 27. posvet slovenske diplomacije
- 1. januar 2024: začetek predsedovanja Slovenije Strategiji EU za alpsko regijo
- 1. januar 2024: nastop mandata Slovenije kot nestalne članice Varnostnega sveta Združenih narodov

PRIPRAVLJAMO SE

- 29. marec: 20. obletnica članstva Slovenije v Nato
- 1. maj: 20. obletnica članstva Slovenije v EU
- 22. in 23. maj: Dnevi Afrike

MISEL ZA KONEC

"Vedno se zdi nemogoče, dokler ni narejeno."

Nelson Mandela

Diplomatski zvezek je informativno glasilo o diplomaciji, mednarodnih odnosih in globalnih dogajanjih. Izdan je le v elektronski obliki. Izhaja šestkrat letno (na 2 meseca).

Vsebina ni nujno odraz uradnih stališč Ministrstva za zunanje in evropske zadeve.

UREDNIKA: veleposlanica Sabina Stadler Repnik; NAMESTNICA UREDNICE: Marjana Prvinšek Bokal
TAJNICA UREDNIŠTVA: Klementina Goličnik
LEKTORIRANJE: Nanika Holz

NASLOV UREDNIŠTVA: MZEZ, Služba za strateško načrtovanje in analize
Grad Jable, Grajska 1, Loka pri Mengšu, 1234 Mengeš
Tel. 01 478 67 20, e-naslov: zan.mzez@gov.si
Izdaja: Januar 2024, ISSN 33023-9036